

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

נשא שיחה א.

פרשתינו ה, כח. ואם-לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקמה ונזרעה זרע:

רש"י ד"ה ונקמה. ממים המאריים, ולא עוד אלא ונזרעה זרע — אם היתה יולדת בצער תלד ברוח, אם היתה יולדת שחורים, מעתה יולדת לבנים:

סוטה כו עמוד א. לכדתנא: "ונקמה ונזרעה [זרע]", שאם היתה עקרה, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: אם כן, יסתרו כל העקרות ויפקדו, וזו, הואיל ולא נסתרה הפסידה! אם כן, מה תלמוד לומר: "ונקמה ונזרעה זרע", שאם היתה יולדת בצער — יולדת ברינה, נקבות — יולדת זכרים, קצרים — יולדת ארוכים, שחורים — יולדת לבנים.

השבועה, (, כח): ונזרעה זרע, רבי אליעזר אומר כדאי הוא הצער שינתן לה בנים בשכרה, שאם היתה עקרה, נפקדת. רבי יהושע אומר אם כן ילכו כל העקרות ויטלקלו בשביל שיפקדו, וזו שישבה הפסידה. מה תלמוד לומר: ונקמה ונזרעה זרע, שאם היתה יולדת בצער, היתה יולדת ברוח. נקבות, יולדת זכרים. שחורים, יולדת לבנים. קצרים, יולדת ארוכים. יולדת לשתי שנים, יולדת בכל שנה. יולדת אחד, יולדת שנים. רבי שמעון אומר אין נותנין שכר לעברה, אלא לפי שהיתה אסורה לזרע לשעבר, יכול תהא כן לעתיד לבוא, תלמוד לומר: ונקמה ונזרעה זרע, מתרת היא לזרע מעתה.

(3) סוטה כו עמוד א. לכדתנא: "ונקמה ונזרעה [זרע]", שאם היתה עקרה, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: אם כן, יסתרו כל העקרות ויפקדו, וזו, הואיל

(1) פרשתינו ה, כח. ואם-לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקמה ונזרעה זרע:

רש"י ד"ה ונקמה. ממים המאריים, ולא עוד אלא ונזרעה זרע — אם היתה יולדת בצער תלד ברוח, אם היתה יולדת שחורים, מעתה יולדת לבנים:

(2) ספרי. ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת דברי רבי עקיבא. אמר לו ר' ישמעאל אם כן ילך כל העקרות ויטלקלו בשביל שיפקדו, וזו שישבה הפסידה. אלא מה תלמוד לומר ונקמה ונזרעה, זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים אחד יולדת שנים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים

במדבר רבה פ"ט, כח. ואם לא נטמאה האשה (במדבר ה, כח), לשעבר, (במדבר ה, כח): וטהרה הוא, לעתיד לבוא. אותה שעה (במדבר ה, כח): ונקמה, מן האלות ומן

ולא נסתרה הפסידה! אם כן, מה תלמוד לומר: "ונקמה ונזרעה זרע", שאם היתה יולדת בצער — יולדת ברינה, נקבות — יולדת זכרים, קצרים — יולדת ארוכים, שחורים — יולדת לבנים.

ברכות לא עמוד ב. "אם ראה תראה", אמר רבי אלעזר: אמרה חנה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, "אם ראה" — מוטב, ואם לאו — "תראה". אלה ואסתמר בפני אלקנה בעלי, וכינו דמסתמנא משקו לי מי סוטה, ואי אתה עושה תורתך פלסתר, שנאמר "ונקמה ונזרעה זרע". הניחא למאן דאמר: אם היתה עקרה — נפקדת, שפיר, אלא למאן דאמר, אם היתה יולדת בצער יולדת ברינה, נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים, מאי איפא למימר? דתניא: "ונקמה ונזרעה זרע" — מלמד שאם היתה עקרה — נפקדת, דברי רבי ישמעאל. אמר ליה רבי עקיבא: אם כן, ילכו כל העקריות כולן ויסתמרו, וזו שלא קלקלה — נפקדת. אלא מלמד שאם היתה יולדת בצער — יולדת ברינה, קצרים — יולדת ארוכים, שחורים — יולדת לבנים, אחד — יולדת שנים. מאי "אם ראה תראה" — דברה תורה פלשון בני אדם.

(4) תוספתא סוטה ב, ד. ר' אלעזר אומר שתי קנאות האמורות בפרשה קנאה קנאה [אחת] שמקנא לבעל ואחת שמקנא למקום ר' שמעון בן אלעזר אומר [משם] ר' מאיר מה ת"ל (במדבר ה:כ"ב) ואמרה האשה אמן אמן ראוייה היתה זו לבא עליה פורעניות גדולות מאלו שהביאה עצמה לידי ספק זה אלא שניקל ניוולה שנאמר (שם) ונקמה נקמה מכל פורעניות [הראויות לבא עליה] ר' יהודה ב"ב אמר [משם] ר"א בן תימא מה ת"ל (שם) ואם לא נטמאה האשה שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדות זכרים מכוערין יולדת נאים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים אחד אחד יולדת שנים שנים.

(6) ירושלמי סוטה פרק ג הלכה ד. תני. רבי יונה אומר בשם רבי לעזר בן מתיה. הרי הוא אומר ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא. וכי אין אנו יודעין שאם לא נטמאה האשה שהיא טהורה. ומה תלמוד לומר וטהורה היא. אלא סוף המקום פורע בה תחת ניוולה. שאם היתה עקרה נפקדת. יולדת בצער יולדת ברינה. כאורים יולדת נאים. שחורים יולדת לבנים. קצרים יולדת ארוכים.

נקיבות יולדת זכרים. אחד יולדת שנים. אמר לו רבי שמעון בן לקיש. אם כן ילכו כל הנשים ויתקלקלו בשביל שיפקדו. ולית לרבי שמעון ונקמה ונזרעה זרע. אית ליה. זרע פשר לא זרע פסול.

(7) תנחומא פרשתינו א. אכל אם שתתה ונמצאת טהורה, אם היתה עקרה, נפקדת. ואם היתה למודה להיות יולדת בצער, יולדת ברינה. פעורים, יולדת יפים. קצרים, יולדת ארפים. שחורים, יולדת לבנים. נקבות, יולדת זכרים, שנאמר: ואם לא נטמאה האשה וגו'.

(14) רמב"ם הלכות סוטה פרק ב הלכה י. מי שאין לו אשה הראויה לילד ולא בנים ונשא עקרה או זקנה או אילנית אינה שוטה ולא נוטלת כתובה. היו לו בנים או אשה אחרת ראויה לילד הרי זה משקה אותה אף על פי שהיא זקנה או עקרה או אילנית ואינה ראויה לילד שלא נאמר בתורה (במדבר ה כח) "ונזרעה זרע" אלא בראויה לילד שאם היתה יולדת בצער תלד ברינה. הנה דרשה לילד נקבות תלד זכרים:

שם פרק ג הלכה כג. סוטה שששת ויהיה טהורה הרי זו מתעשרת ופניה מזהירות. ואם הנה בה חלי יסור. ותתעבר ותלד זכר. ואם הנה דרשה לילד בלשון תלד במהרה. הנה דרשה לילד נקבות תלד זכרים:

תרגום יונתן כאן. ואין לא אסתאבת אנתתא בתשמיש דעריס ודכיתא היא ותיפוק זכאי גזינה מנהר ותישפח רחמין קדם בעלה ותתעבר בבר דכר

זהר פרשתינו ככד עמוד א. ואי תימא דאיהו עביד דינא לאו הכי אלא לאסגחא שלמא בעלמא קא אשתדל בהאי ולאסגחא חסד, דאי ההיא אתתא אשתכח' זכאה כהנא אסגי שלמא בהו ולא עוד אלא דמתעברא בברא דכר ואתעביד שלמא על ידיה, וגוי לא אשתכחת זכאה איהו לא עביד דינא אלא ההוא שמא קדישא דאיהו קא משקרת ביה הוא עביד דינא והוא בדיק לה.

רע"מ שם עמוד ב. אי סטת תחות בעלה אינון מיין דאשקיין לה אתהדרו מרירין ובהון וצבתה בטנה ונפלה יריכה ואי לא סטת מה כתיב ונקמה ונזרעה זרע ואולידת בר אוף הכא וימתקו המים כגוונא דא יתעביד לנסאה לון לישראל בפורקנא בתרייתא הה"ד יתבררו ויתלבנו ויצרפנו רבים דאינון מסטרא דטוב וקיימין בנסיונא.

שם ככה עמוד א. ואתהפכן מתיקן ונקאן גרמה וקיימין בגווה עד דמתעברי כיון דמתעברא הו' משפרי בשפירי לעוברא דמעהא ונפיק ברא שפירא נקי בלא מומא דעלמא, ואי לאו אינן מיין עיילין בגווה וארחא ריחא דזוהמא ואינן מיין מתהפכין לחוייא במעהא במה דקלקלה אתפסה ואתחזי קלנא לכלא והא אוקמוה חברייא.

18 רשב"ם ד"ה ונזרעה זרע - תתעבר.

ראב"ע. ונזרעה זרע. שיתן לה השם זרע בשכר הקלון שאירע לה:

מדרש הגדול פרשתינו עה"פ. אם ראה תראה א"ר אלעזר אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר ונקתה ונזרעה זרע הניחא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איכא למימר דתניא ונקתה ונזרעה זרע מלמד שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל א"ל רבי עקיבא אם כן ילכו כל העקרות כולן ויסתתרו וזו שלא קלקלה נפקדת אלא מלמד.

20 מזרחי. ואם לא נטמאה האשה בסתירה זו. אף על פי שלא היה צריך לומר זה דהא כולא קרא באשה שקנא לה ונסתרה ועד אין בה בטומאה קמירי מכל מקום אידי דבעי לפרושי קרא דוטהורה היא טהורה ממקום אחר פירוש אחר מהאיש שקנא לה ונסתרה עמו פירש תחלה דקרא דואם לא נטמאה מיירי בסתיר' זו של האיש שקנה לה עמו וכן מה שפיר' אחר זה ונקתה מהמים המאררים לא היה צריך לפרש בו זה אלא משום דבעי לפרושי קרא דונזרעה זרע ולא עוד אלא ונזרעה זרע שלא תאמר ונקתה ואז ונזרעה שנמשך זה מזה לפיכך אמר ולא עוד אלא ונזרעה זרע ואגב זה פירש ונקתה מהמים המאררים שהוא ענין לעצמו ופי' ונזרעה ולא עוד שהוא ענין לעצמו לא שהאחד נמשך מהאחר גם יתכן לומר שהוצרך לפרש ונקתה מהמים המאררים שלא תאמר ונקתה מהדברים המונעים הלידה וזוהי ונזרעה זרע לפיכך פי' ונקתה מהמים המאררים שהוא ענין הצלתה מצביית הבטן

ומנפילת הירך ופי' ונזרעה זרע ענין לעצמו ולא עוד אלא ונזרעה:

חזקוני. ונזרעה זרע שלא יתקלקל בית הרחם, ד"א **ונזרעה זרע** בעלה ישכב אותה שכבת זרע מכאן ואילך בהיתר.

23 ספר הזכרון. ונזרעה זרע אם היתה יולדת בצער תלד בריוח. כלומר לאו דוקא שאם היתה עקרה תפקד, שאם כן ילכו כל העקרות ויסתרו כדי שיפקדו וזו שישבה הפסידה, כמו שאמר לו רבי ישמעאל לרבי עקיבא. אלא אמר רבי ישמעאל מאי ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח, נקבות יולדת זכרים, שחורים יולדת לבנים, קצרים יולדת ארוכים, כדאיתא בסוטה פרק ארוסה.

24 בן יהוידע ברכות שם. מקשים מי התיר לה לעשות ב' איסורים יחד, וגרמת מחיקת השם במי סוטה בחינם? ונראה לי בס"ד אין כונתה לומר שתעשה כך, אלא פתחה לעצמה סנגוריא בזה לומר אני אוכל לעשות כך, ולכן כיון שאין אני עושה כך משום איסורא, יש לי זכות בזה הדבר, וכדאי זה הדבר שתתן לי בן בעבורי, וזהו אם ראה באיזה זכות שיש לי מכבר, שתתן לי בעבורי בן מוטב, ואם לאו שאין לי זכות ראוי לכך, תראה רצונו לומר תביט במה שאני יש לי יכולת בידי לעשות ואיני עושה.

26 תוס' סוטה שם ד"ה אמר לו רבי ישמעאל א"כ יסתרו כל עקרות ויפקדו - תימה ור' ישמעאל לימא ליה לנפשיה יסתרו כל יולדות בצער וילדו בריוח וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה:

27 מדרש הגדול פרשתינו עה"פ. נקתה ונזרעה זרע. בראויה לילד הכתוב מדבר. שאם נמצאת טהורה היא נפקדת ויולדת בן זכר ראוי להיות קדוש כנזיר, לפיכך נסמכה פרשת נזיר לפרשת שוטה רסג), תנא ר' אידא משום ר"א בר מתיא הרי הוא אומר, ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא, וכי אין אנו יודעין שאם לא נטמאה האשה שהיא טהורה, מה ת"ל וטהרה היא, אלא סוף שהמקום פורע לה תחת ניוולה רסד) שאם היתה עקרה היתה נפקדת, היתה יולדת בצער יולדת בריוח, היתה יולדת כעורים יולדת נאים, שחורים יולדת לבנים, קצרים יולדת ארוכים, נקבות יולדת זכרים, היתה יולדת

אחת לשתי שנים, תהא יולדת בכל שנה, היתה יולדת אחד אחד תלד שנים שנים. א"ל ר"ש א"כ ילכו כל הנשים ויקלקלו בשביל שיפקדו, אלא לפי שהיתה אסורה לזרע לשעבר יכול תהא כן לעתיד לבוא, ת"ל ונקתה ונזרעה זרע, מותרת היא לזרע מעתה.

(28 דבק טוב.) קשה לרש"י ונזרעה זרע למה לי והוה כאילו אמר רש"י דהוה לקרא רק לאמר ונקתה דאפי' ממים המאוררים לכן פירוש ולא עוד ואחר כן הקשה רש"י ואם תאמר אם יש לה בנים מה קורת רוח יש לה לכן פירוש אם היתה.

מזרחי. ואם לא נטמאה האשה בסתירה זו. אף על פי שלא היה צריך לומר זה דהא כולא קרא באשה שקנא לה ונסתרה ועד אין בה בטומאה קמיירי מכל מקום אידי דבעי לפרושי קרא דוטהורה היא טהורה ממקום אחר פירוש אחר מהאיש שקנא לה ונסתרה עמו פירש תחלה דקרא דואם לא נטמאה מיירי בסתירה זו של האיש שקנא לה עמו וכן מה שפיר' אחר זה ונקתה מהמים המאוררים לא היה צריך לפרש בו זה אלא משום דבעי לפרושי קרא דונזרעה זרע ולא עוד אלא ונזרעה זרע שלא תאמר ונקתה ואז ונזרעה שנמשך זה מזה לפיכך אמר ולא עוד אלא ונזרעה זרע ואגב זה פירש ונקתה מהמים המאוררים שהוא ענין לעצמו ופ' ונזרעה ולא עוד שהוא ענין לעצמו לא שהאחד נמשך מהאחר גם יתכן לומר שהוצרך לפרש ונקתה מהמים המאוררים שלא תאמר ונקתה מהדברים המונעים הלידה ובוזה ונזרעה זרע לפיכך פ' ונקתה מהמים המאוררים שהוא ענין הצלתה מצביית הבטן ומנפילת הירך ופ' ונזרעה זרע ענין לעצמו ולא עוד אלא ונזרעה:

גו"א. ונקתה ממרים המאוררים. לא מן העונש, כמו "ונקה האיש מעון" (פסוק לא), דזה לא יתכן, שאם טהורה היא איך יהיה לה עונש, דמאי עשתה, אלא פירוש "ונקתה" 'ממים המאוררים', שלא תאמר דיש בתוך המים המאוררים דבר שעל כל פנים תבא לה רע, לכן אמר הכתוב שתהיה נקיה ממים המאוררים:

(31 ספורנו. ונקתה.) מעונש השבועה שגרמה אף על פי שנאמר כי לא ינקה הנה בזה הענין רצה האל יתברך שתנקה האשה כי הוא ידע יצרנו:

מלבים. ונקתה ונזרעה זרע מ"ש ונקתה היינו מן העונש שלא תאמר שיגע בה האלה לרעה כמ"ש שקללת חכם אפי' על תנאי היא באה, וז"ש ונקת' מן האלות וכן שלא תאמר שאף על שבעת אמת יש עונש ועז"א ואף מן השבועה, ומ"ש ונזרעה זרע, פ' ר"ע שאם היא עקרה נפקדת, ור"י פ' שר"ל שתוליד כדרך הרגיל בלא צער כמ"ש וגדר פעל זה (תזריע סי' ג), ובברכות (דף לא) גריס ומהפך דברי ר"י לר"ע ולא משמע כן ממה שדריש זה שם על אם ראה תראה אם ראה מוטב וכו' ור"י ס"ל בכ"מ דלא דרשינן מלות כפולות כמ"ש במ"ר בכ"מ. ומ"ש ד"א מובא בסוטה (דף כו) שזה דעת ר' שמעון בן אלעזר דאילונית לא שותה, ומ"ש מפני שיצא לדון בדבר החדש מחקו הגר"א:

(34) זהר פרשתינו קבה עמוד א. מ' חו"י, אי אמתא אשתקחת וקיימתא, אליו מין עאליו בגנוה, ואתהפך מתיקו, ונקאן גרמה, וקיימין בגנוה, עד דמתעבדא. פיון דמתעבדא, הו' משפרי בשפירי לעובדא דמעבדא, ונפיק ברא שפירא, נקי בלא מומא דעלמא. ואי לאו, אינון מין עיילין בגנוה, וארקא ריקא דוזהמא, ואינון מין מתהפכין לחוץ במעבדא, במה דקלקלה אתפסת, ואתחזי קלנא לכלא, וקא אוקמוה סבריא.

(35) שם קכד עמוד ב. רבי אלעזר פתח ואמר, (שמות ט"ו:כ"ג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשותות מים ממרה כי מרים הם, קא אוקמוה. אמר, פנוהנא איד בני עלמא לא מסתכלין ולא משתדלין במליון דאורייתא, הקא אית לאסתכלא, אמאי פתיב הקא שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אכל נדאי רזא דמלה, דהקא על מייא הנה, בגין דמצראי הו' אמרי, דבגניהו דישראל הו' מגייהו, והו' פמה בישראל דחשדיו לאתמתייהו בדא. עד דקודשא בריה הוא מטא לון להאי אתר, ובעי למבדק לון, מה פתיב ויבאו מרתה וגו'. ויצעק אל יי וגו'. אמר קודשא בריה הוא למשה, משה מה את בעי, קא פמה חבילין קיימין גבייכו הקא, ואנא בעינא למבדק הקא נשיהון דישראל, כתוב שמא קדישא, ורמי למינא, ויבדקו פלהון, נשי וגוברין, ולא ישתאר לעז על בני. ועד דיבדקו פלהו הקא, לא אשרי שמי עליהו, מיד ויורהו יי עץ וישלף אל המים, דא שמא קדישא, הוה דהנה פומב פנהא למבדק נשיהון דישראל, בדין, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. ואי תימא נשיהון דישראל יאות,

אינון אַמאי. אַלא אױף אינון בענין, דלא אסטאבו בנשיהון דמצראי. ונשיהון דישראל לא אסטאבו במצראי, כל אינון שנין דהווי בינייהו, וכלהו נפקו גוברין ונוקבין זכאין, ואשתכחו זרעא דישראל מדישין, זכאין, כדין קודשא בריה הוא אשרי שמה בינייהו, ועל דא על מיא נדאי, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו אופי הקא, במיא בדיק כהנא לאתתא, ובשמה מדישא.

שה"ג להערה 39. רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה כב. סוטה ששמת והיתה טהורה הרי זו מתחזקת ופניה מזהירות. ואם היתה בה חלי יסור. ותתעבר ותלד זכר. ואם היתה נרפא לילד בקושי תלד במהרה. היתה נרפא לילד נקבות תלד זכרים:

(40) ירושלמי סוטה פרק ב הלכה ב. מי. יכול מראה מים. תלמוד לומר ארד. או ארד. יכול מראה דיו. תלמוד לומר מי. הא כיצד. מראה מים ומראה ארד. שיערו חכמים חצי לוג מים מן הפיור. והא תני. רבי יודה אומר. רביעית. רבי יודה כדעתיה. דתנינן. קשם שהוא ממעט בכתב כך הוא ממעט במים.

(41) סוטה כ עמוד א. ' עד שלא נמחקה המגילה אמרה "איני שותה" — מגילתה נגנזה, ומנחתה מתפזרת על הדשן, ואין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת. נמחקה המגילה ואמרה "טמאה אני" — המים נשפכין, ומנחתה מתפזרת על בית הדשן. נמחקה המגילה ואמרה "איני שותה" — מערערין אותה, ומשקין אותה בעל כרחיה. אינה מספקת לשותות עד שפניה מוריקות, ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידין. והם אומרים: הוציאוה [הוציאוה] שלא תטמא העורה. אם יש לה זכות — היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מכאן אומר בן עזאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם תשמה תדע שהזכות תולה לה. רבי אליעזר אומר: כל המלמד בתו תורה — (כאילו) לומדה תפלות. רבי יהושע אומר: רוצה אשה בקב ותפלות, מתשעה קבין ופרישות. הוא היתה אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות פרושין — הרי אלו מבלי עולם.

רמב"ם הלכות סוטה פרק ג הלכה טז. אם טהורה היא יוצאת והולכת לה נהרי היא מתרת לבעלה. ואם טמאה היא מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת

גידין גידין והן אומרים הוציאוה (הוציאוה) כדי שלא תפרש נדה והנדות מטמאות עזרת נשים. והן מוציאין אותה מעזרת נשים שהיא עומדת בה. ובטנה צבה בתחלה ואחר כך תפל ורבה ותמות:

(43) סוטה ג עמוד א. ריש לקיש אומר: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שגאמר: "איש איש כי תשטה אשתו", "תשטה" כתיב.

תנחומא פרשתינו ה. איש איש כי תשטה אשתו. שנו רבותינו, אין המנאפים נואפים עד שתכנס בהם רוח שטות. שכן כתיב: כי תשטה אשתו, הרי למדנו לאשה. לאיש מנין. שגאמר: נואף אשה חסר לב (משלי ו, לב). דבר אחר, איש איש כי תשטה אשתו.

(44) לקוטי שיחות חלק ב עמוד 311. דער דין פון כי תשטה גו' איז ביי אן אשת איש, און דוקא אן אשת איש ווערט מיט דער ביאה א זונה, אבער ניט א פנוי' (הגם רבי אליעזר האלט אז אפילו פנוי הבא על הפנוי עשאה זונה, דאס איז אבער מער ניט ווי א דעת יחיד, און די הלכה איז ניט אזוי), ד. ה. אז דער טעם פארוואס די עבירה איז אויף אזוי פיל נוגע איז ווייל זי איז אן אשת איש. און אזוי איז אויך אין דעם ענין פון אין אדם עובר עבירה כו', וואס דורך דעם ווערט ער דאך א נפרד פון אלקות, איז דער טעם וואס יעדער עבירה, אפילו אן עבירה קלה איז אויף אזוי פיל נוגע, ווייל אידן זיינען דעם אויבערשטנס אשה, ווי ווייטער דערקלערט עס שטייט אין זוהר אז א פילוסוף האט געפרעגט ביי ר' אלעזר, וויבאלד אז אידן זיינען דער עם המובחר, פארוואס זיינען זיי שוואכער פון אלע פעלקער? האט ר' אלעזר געענטפערט, אז היא הנותנת: וויבאלד זיי זיינען דער מובחר פון אלעמען, קאנען זיי ניט סובל זיין קיין פסולת, אזוי ווי שקצים ורמשים, אין רוחניות, ובמילא קאנען זיי דאס ניט סובל זיין אויך אין גשמיות. און דאס איז אזוי ווי מען האט גערעדט (אין מאמר), אז כאטש ביי אומות העולם איז דאס וואס קרו ליי אלקא דאלקיא, הייסט ניט קיין מרידה, אבער ביי אידן, וויבאלד זיי זיינען העכער, דערפאר איז מיט יעדער עבירה קלה ווערט ער א נפרד בתכלית, אפגעטיילט אינגאנצן פון ג' טלעכקייט, מערער ווי קליפה וסטר אחרא אידן זיינען געגליכן געווארן צו לב"). און אזוי ווי די הארץ, ווייל זי איז דער מובחר פון אלע אברים קאן זי ניט סובל זיין

קיין פסולת אפילו דקה מן הדקה, אזוי זיינען אויך אידן. דערמיט וועלן מיר פארשטיין די שייכות פון כי תשטה צו אין אדב עובר עבירה כו'. אידן זיינען דעם אויבערשטנס אשה דער אויבערשטער איז דער בעל און אידן זיינען די אשה, און דאס איז אין אלע זמנים, אויך בזמן הגלות. די נפקא מינה פון איצטער ביז לעתיד איז, אז איצטער איז דער אויבערשטער: בעל, און לעתיד: "איש" - ווי ער זאגט אין פסוק (אן ענטפער) אויף דעם וואס די אידן האבן גע'טענה'ט, אז דער אויר בערשטער האט דאך זיי אפגע'גט, ומה לבעל על אשתו לאחר גירושין אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי גו', ווארום להחליפם באומה אחי רת חס ושלום אי אפשר. ובמילא - עס שטייט דאך, איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה, איז דערפאר נוגע יעדער עבירה, ווארום אפילו אז מען איז עובר אויף א רצון קל, וואס אין דעם גייט אריין אויך קדש עצמך במותר לך, איז מען ניט עושה רצון הבעל, ובמילא איז מען ניט קיין אשה כשרה. דערפאר איז בשעת מען וויל דער-קלערן, אז מיט יעדער עבירה ווערט מען א נפרד בתכלית, און אז אפילו דברים המותרים זיינען אויך נוגע ברענגט מען דעם פסוק כי תשטה אשתו, ווארום דאס איז ניט סתם קיין ראי', נאר עס איז א דערקלערונג: פארוואס איז אויך אן עבירה קלה אזוי שטארק נוגע, וויילע די נשמה, דער נפש הבהמית, דער נפש הטבעית און דער גוף זיינען דעם אויבערשטנס אשה, ואיזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה, דערפאר איז נוגע אפילו א רצון קל.

(45) במדבר רבה פ"ט, מד. וְנָקָה הָאִישׁ מֵעֶזְרָא (במדבר ה, לא), שְׁלֹא יֵאמָר אוֹי לִי שְׁהִרְגֹתִי בֵּת יִשְׂרָאֵל, אוֹ לִי שְׁהִיִּיתִי מְשֻׁמֵּשׁ עִם הַטְּמֵאָה, לְכָךְ נֶאֱמַר: וְנָקָה הָאִישׁ וּגְו'. וְנָקָה הָאִישׁ מֵעֶזְרָא, אֵינִי חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא תִּלְתֶּה לָּהּ זְכוּת. יָכוֹל אִף הִיא לֹא תִחַשׁ שְׁמָא תִּלְתֶּה לָּהּ זְכוּת, תִּלְמוּד לִוְמָר (במדבר ה, לא): וְהָאִשָּׁה הִיא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ, וְאֵתְּיָא כְּמֵאן דְּאָמַר הַזְכוּת תּוֹלָה וְאֵינָה נִכְרֶת. דְּכָר אַחֵר, וְנָקָה הָאִישׁ מֵעֶזְרָא, כְּשֶׁהָאִישׁ מְנַקֵּה מֵעֶזְרָא הָאִשָּׁה הִיא תִּשָּׂא עֲוֹנָהּ, אֲבָל בְּזִמְנֵי שְׁאִין הָאִישׁ מְנַקֵּה מֵעֶזְרָא אֵין הָאִשָּׁה תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ, שְׁאִין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, כְּעִנְיֵן שְׁנַאֲמַר (הושע ד, יד): לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל פְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאַפְּנָה, כְּשֶׁמִּנְאָפִים, אָמַר לָהֶם הוֹאִיל וְאֵתֶם רוֹדְפִים אַחֵר זְנוּת, הַמִּים לֹא יִבְדְּקוּ אֶת נְשׁוֹתֵיכֶם, לְכָךְ נֶאֱמַר: וְנָקָה הָאִישׁ מֵעֶזְרָא וְהָאִשָּׁה וּגְו'.

(48) ברכות לד עמוד ב. וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֶבְהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ: מְקוֹם שְׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין — צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִין, שְׁנַאֲמַר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהַדֵּר "לִקְרוֹב".

רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ד. וְאֵל יִדְמָה אֲדָם בַּעַל תְּשׁוּבָה שֶׁהוּא מְרַחֵק מִמֶּעֶלֶת הַצַּדִּיקִים מִפְּנֵי הָעוֹנוֹת וְהַחֲטָאוֹת שֶׁעָשָׂה. אֵין הַדְּבָר כֵּן אֶלָּא אֶהוּב וְנִחְמָד הוּא לְפָנֵי הַבּוֹרָא כְּאֵלוֹ לֹא חָטָא מְעוֹלָם. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁשָּׁכְרוּ הַרְבֵּה שְׁהָרִי טַעַם טַעַם הַחֲטָא וּפְרַשׁ מִמֶּנּוּ וְכַבֵּשׁ יָצְרוּ. אָמְרוּ חֲכָמִים מְקוֹם שְׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִין יְכוֹלִין לַעֲמֹד בּוֹ. כְּלוּמַר מַעֲלָתָן גְּדוֹלָה מִמֶּעֶלֶת אֵלוֹ שֶׁלֹּא חָטָאוּ מְעוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁהֵן כּוֹבְשִׁים יָצְרָם יוֹתֵר מֵהֶם:

(50) מנחות מד עמוד א. צא ולמד ממצות ציצית מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זונה בכרכי הים שנוטלת ד' מאות זהובים בשכרה שיגר לה ארבע מאות זהובים וקבע לה זמן כשהגיע זמנו בא וישב על הפתח נכנסה שפחתה ואמרה לה אותו אדם ששיגר לך ד' מאות זהובים בא וישב על הפתח אמרה היא יכנס נכנס הציעה לו ז' מטות שש של כסף ואחת של זהב ובין כל אחת ואחת סולם של כסף ועליונה של זהב עלתה וישבה על גבי עליונה כשהיא ערומה ואף הוא עלה לישב ערום כנגדה באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו נשמט וישב לו ע"ג קרקע ואף היא נשמטה וישבה ע"ג קרקע אמרה לו גפה של רומי שאיני מניחתך עד שתאמר לי מה מום ראית בי אמר לה העבודה שלא ראיתי אשה יפה כמותך אלא מצוה אחת ציונו ה' אלהינו וציצית שמה וכתוב בה (במדבר טו, מא) אני ה' אלהיכם שתי פעמים אני הוא שעתיד ליפרע ואני הוא שעתיד לשלם שכר עכשיו נדמו עלי כד' עדים אמרה לו איני מניחך עד שתאמר לי מה שמך ומה שם עירך ומה שם רבך ומה שם מדרשך שאתה למד בו תורה כתב ונתן בידה עמדה וחילקה כל נכסיה שליש למלכות ושליש לעניים ושליש נטלה בידה חוץ מאותן מצעות ובאת לבית מדרשו של ר' חייא אמרה לו רבי צוה עלי ויעשוני גיורת אמר לה בתי שמא עניך נתת באחד מן התלמידים הוציאה כתב מידה ונתנה לו אמר לה לכי זכי במקחך אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר זה מתן שכרו בעה"ז ולעה"ב איני יודע כמה.

(51) יומא פו עמוד ב. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׂדֵדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לֹא כְּשִׁגְגּוֹת, שְׁנָאָמַר: "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כְשִׁלְתָּ בַּעֲוֹנְךָ", הָא "עוֹן" — מִזִּיד הוּא, וְקָא קָרִי לִיה מְכָשׁוּל. אֵינִי?! וְהָאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׂדֵדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לֹא כְּכִזְבוֹת, שְׁנָאָמַר: "וּבְשׁוּב רָשָׁע מִרְשָׁעוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וַצְדָקָה עָלֵיהֶם (תִּהְיֶה) יְחִיָּה!" לֹא קִשְׂיָא: כָּאן מֵאֲהָבָה, כָּאן מִיִּרְאָה.

(53) לקוטי שיחות חלק כז עמוד 111. דאס וואס א דבר איסור קען זיין בגדר פון "דבר שיש לו איסורין" איז דווקא ווען בשעת האיסור איז דאס עומד להיתר... משא"כ בנוגע צו תשובה קען מען ניט זאגן אז תשובה העלפט דערפאר נוייל בשעת מען טוט די עבירה איז מלכתחילה געגעבן געווארן די אפשריות אויף תשובה- ווייל דערענין פון עבירה איז דאך וואס מען טוט היפך רצון הוי' ובמילא אויך-היפך דעם אויבערשטן'ס רצון אזמען זאל תשובה טאן נאך מער; האומר... אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה -בשעת מעשה החטא איז ניטא קיין ארט אויפ תשובה און דעריבער איז א מעשה עבירה ניט איך גדר פון "דבר שיש לו מתירין"- ווייל בשעת איסורו איז ניטא קיין ארט אויף זיין היתר... עפ"ז קומט אויס אז אין דעם וואס תשובה האט בכח צו משנה זיין דעם עבר, איז פאראן א חידוש לגבי אנדערע עניני תורה וועלכע טוען אויף "למפרע" ביי אנדערע עניני תורה... משא"כ תשובה דארף דאך אינ- גאנצן איבערמאכן דעם עבר: מצד דעם עבר איז עס א דבר איסור בהחלט, אן קיין "ארט" פאר היתר: און איצט, דורך דער תשובה, ווערט עס איבערגעמאכט לזכויות.

(54) לקוטי שיחות חלק ה עמוד עמוד 64. ראה בסוף.

לקוטי שיחות חלק יח עמוד 395. ווי אזוי איז פארט שייך צו זאגן, אז די "מסעות" אין "מדבר העמים" זיינען גאר אן ענין פון חסד ועלי' - איז דער מדרש מקדים און באווארנט אין משל, אז דאס איז דערפאר וואס דער בן מלך גייט ניט אליין אין די "מסעות", ער גייט מיט'ן מלך און נאכמער דער מלך איז "הוליו" און נאכמער - די גאנצע הליכה איז "לרפאותו"; און וויבאלד אזוי - איז ברור, אז די ירידה גופא איז אן ענין פון חסד. לכאורה קען מען דערויף פרעגן: בשלמא די כללות הירידה אין "מדבר העמים", וויבאלד דאס איז לכתחילה אויסגעשטעלט געווארן פון דעם מלך וכו', איז מובן, אז

דאס מוז זיין אן ענין פון חסד ועלי'; אבער דער ענין פון "הכעלסוני" ביי די "מסעות" איז דאך געווען דורך די חטאים פון אידן, ד.ה. אידן האבן גורם געווען דורך חטאים א ירידה מער ווי ס'איז אויסגעשטעלט געווארן מלמעלה - היינט וואס איז דער הכרח צו זאגן, אז אויך די ירידות זיינען צורך עלי'... איז דער אמת אבער ווי דער מיטעלער רבי איז מבאר בארוכה אז דאס וואס "לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא" איז עס דערפאר וואס "מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה".

שם עמוד 398. ווי געזאגט פריער, איז אויך אט די ירידות וואס בגילוי זיינען זיי א תוצאה פון בחירת האדם, זיינען זיי בכוונה תחילה, נאר ביי די ירידות איז דער "הוליו" פון מלך באופן געלם. און דערפאר זיינען די ערשטע דריי מסעות הנ"ל דער "כלל" פון אלע מסעות - ווייל אויך די שפעטערדיקע ירידות זיינען אין אמת'ן א תוצאה פון דעם מצב אין וועלכן דער מלך "הוליו"... און דערפאר איז ברור אז די גאנצע כוונה פון דעם "חוליו" איז נאר כדי אז ביים בן מלך זאל צוקומען די מעלה פון חולה שנתרפא, אין אן אופן פון "זדונות נעשות לו זכויות", און ניט נאר "מכאן ולהבא", נאר אין דעם אופן וואס "נעקר עונו מתחלתן" (וויבאלד אז דאס איז זייער כוונה מלכתחילה).

לקוטי שיחות חלק כז שם עמוד 109. די מטהרה פון נגעים איז כדי מו אויפטאן אן עלי' אין דעם אדם ווי דער רמב"ם ברענגט להלכה בספרו יד החזקה אז נגעים איז הניטממנהגו של עולם נאר אות ופלא ה' בישראל כדי להזהירן מלשון הרע דער אויבערשטער מאכט אט דעם שינוי אין דער בריאה, כדי צו בענגען א אידן צו תשובה און וויבאלד אז א בע"ת תשובה איז העכער פון א צדיק כמחז"ל "מקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורין אינם עומדין" קומט אויס אז נגעים קומען כדי צו אויהויבן א אידן צו דער מעלה הכי גדולה פון א בעל תשובה.

שם עמוד 114. אבער מצד למעלה איז דאך די גאנצע כוונה פון נגעים מלכתחילה צוליב דער טהרה(און די עלי' שעי"ז) כנ"ל...און מצד יחידה שבנפש -יחידה ליחוד -הערט זיך אן ווי די ענינים קומען מלמעלה... און אזוי ווי דאס איז בנוגע נגעי בתים כפשוטם, עד"ב בענינים ברוחניות -גלות וחורבן הבית כו' - אז די כוונה איז

מלכתחילה אז ס'זאל ווערן די"טהרה" און גילוי מטמוניות בנין בית המקדש השלישי וועלכנדוקא אד' כוננו ידיך למעלה מהגבלות הזמן ובמילא- במהרה בימינו ממש.

(56) נדה יט עמוד א. אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה.

(57) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה. כל הנביאים פלן צווי על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנגאמר (דברים ל א) "והיה כי יבאו עליה כל הדברים" וגו' (דברים ל ב) "ושבת עד ה' אלהיה" (דברים ל ג) "ושב ה' אלהיה" וגו'.

(58) מגילה יא עמוד א. "אחשנרוש".... ושמואל אומר: שהושחרו פניהם של ישראל בימיו בשולי קדורה.

(59) אור התורה במדבר חלק ד עמוד א' שצא. כמשל הראי' גורמת לקרב הדבר לעצמיות כי אין דומה שמיעה לראי' וכשהמלך רואה בעיניו גודל יסורי בנו יקירו כו' מתחרט על היסורין אף שהם כדי לתקן הבן כי יכול לתקן שלא ע"י יסורים, וזהו שאנו מבקשים מחוק ברחמין הרבים אבל לא ע"י יסורים כו' כי הוא כל יכול ע"ד ויהפוך את הקללה לברכה כי אהבך כו'.

ספר השיחות תש"ד עמוד 15. אין היינטיקן שיעור תניא שטייט: וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה את בנו וכו' און פירט אויס לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד וכו'. בעת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט מיט מיר געלערנט דעם פרק תניא האט ער מדייק געווען, וואס פריער איז דער סדר הלשון חכם וצדיק המכה את בנו און דערנאך דערמאנט ער צדיק וחסיד וכו' און הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט מבאר געווען: א צדיק פאטשט זיך אָבער א חסיד פאטשט זיך ניט, א חסיד זאגט א וואָרט, און די וועלט זאגט, א פאטש פארגייט אָבער א וואָרט באַשטייט. דערפאר בעת ער דערמאנט המכה את בנו ברענגט זיך דער לשון חכם וצדיק און נאכדעם זאגט ער צדיק וחסיד.

(61) ר"ה יא עמוד א. תניא, רבי אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם, בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל וספיה,

בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין. בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בתשרי עתידין ליגאל.

דעם אויבערשטן. און די וואָס נעמען אָן, אַז געוויסע נמצאים זיינען ביכולת עפעס צו טאָן לויט זייער אייגענעם רצון (אפילו ווען זיי זיינען מודה אַז די פעולה פון די נמצאים קומט מצד דעם כח וואָס דער אויבערשטער האָט זיי געגעבן, נאָר זיי האָלטן אַז די נמצאים האָבן די בחירה אויף דעם דאָזיקן כח, צי זיי זאָלן ווירקן מיט אים אָדער ניט), איז דאָס בסתירה צו אמונתנו באחדותו של הקב"ה.⁶⁵

פון דעם איז מובן אויך בנוגע צו אַ מענטשן, אַז אַלע ענינים וואָס ער טוט, אפילו די ענינים וואָס זיינען נוגע צו תורה ומצוות (וואָס לגבי זיי איז אים געגעבן געוואָרן בחירה חפשית), זיינען זיי "ע"פ ההשגחה העליונה וע"פ רצונו ית'".⁶⁶ דער

החמישי" שבי"ג עיקרים (פיה"מ להרמב"ם פ' חלק): ולא בחירה.

66) כמובן ממקומות שנשמנו בהערה הקודמת.

67) דאל"כ, תישאר קושיית הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ד) "האיך יהי האדם עושה כל מה שיחפץ והיה מעשיו מסורים לו וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו".

ומה שתירץ שם "כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למעלה . . . וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו, ככה חפץ להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו" — לכאורה איז מספיק, שהרי גם העובדים לכוכבים לפי שחושבים שיש להם בחירה ואינם כגרון ביד החוצב (דרמ"צ ו, סע"א), אינם סובי רים שהכוכבים יש להם בחירה מצ"ע, כ"א שכן רצה הקב"ה שתהי' להם בחירה (וראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א סה"א: "שמדמים שזה ההבל רצונך הוא"), ובכ"ז, מכיון שסוכ"ס יש (לדעתם) שלטון להכוכבים לעשות כפי רצונם הם — ה"ז (לא רק טעות וכסילות, כ"א גם) כפירה באחדותו ית'. ומ"ש בחירה דאדם מבחירה דכוכבים? ומה מובן כב' פנים, וראה לקו"ש ח"ג ע' 976 הערה 19.

68) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בד"ה וי' חלום תש"ח ספ"ט. וממ"ש שם לאח"ז

י. עפ"ז וואָלט מען לכאורה גע-קענט מסביר זיין דעם טעם אויף דעם וואָס "זירד אברם מצרימה" איז אַ חלק פון דעם "ויעל אברם גו'", ווייל בפנימיות האָט אברהם אבינו אויך דאָס געטאָן לויטן רצון העליון. אָבער דער ביאור איז ניט מספיק: אַלע ענינים וואָס ווערן דערציילט אין תורה זיינען דאָך אַ הוראה צו יעדער אידן (אויך צו אַזא אידן וואָס איז שייך צו אַ חטא כפשוטו). ובכן דאָרף מען דאָך זאָגן, אַז דערמיט וואָס די תורה דערציילט דעם סיפור "זירד אברם מצרימה" וואָס ווערט אויס-געטייטשט ווי אַ חטא כפשוטו, אין פ' לך לך, ווערט געמיינט צו געבן אַ הוראה פאַר יעדער אידן: אפילו ווען ער האָט עובר געווען אויף אַ חטא כפשוטו, וואָס איז היפך רצון העליון, דאָרף ער וויסן אַז בפנימיות האָלט ער כסדר (אויך בשעת מעשה החטא) אין איין עולה זיין מדרגא לדרגא.

יא. איז דער ביאור אין דעם (בקי" צור עכ"פ):

פון די עיקרי האמונה (אויך ע"פ נגלה⁶⁹) איז דאָס וואָס אַ איד גלויבט, אַז דער אויבערשטער איז דער איינ-ציקער בעה"ב איבער דער גאַנצער וועלט, און אויסער אים האָט ניט קיינער קיין שום שליטה אין דער הנהגה פון וועלט. וואָרום אַלע כוכבים וגלגלים און אפילו מלאכים זיינען בלויז "כגרון ביד החוצב בו"⁷⁰ און זיי טוען נאָר "ברצונו ובמצותו"⁷¹ פון

63) ראה ספהמ"צ להצ"צ מצות אחדות ה' (ס, רע"ב), שהמבואר בפנים הוא "הפנים הנגלים".

64) ע"ד לשון הכתוב ישעי' י, טו.

65) לשון הצ"צ בסהמ"צ שם (ובארוכה — שם ו, סע"א ואילך). וראה גם בהיסוד

יב. ע"פ הנ"ל איז פארשטאנדיק, אז אויך די ירידות אין וועלט און אין מענטשן וואס ווערן געשאפן דורך זיינע מעשים און לויט זיין בחירה חפשית — וויבאלד אז אויך זיי זיינען "ע"פ ההשגחה העליונה" ובמילא פירן זיי דאך צו א געוויסן תכלית — זיינען אויך זיי, די ירידות, א חלק פון דעם תכלית.

און הגם אז מעשה החטא גופא איז דאך זיכער היפך רצון העליון⁷⁴ — איז אבער דער מצב פון ירידה אין וועלט און אין מענטשן, וואס ווערט געשאפן דורכן חטא, ניט קיין זאך פון היפך רצון העליון⁷⁵, ד.ה. ס'איז ניט קיין ירידה אמיתית, נאר א חלק פון דער עלי' וואס קומט דורך איר.

יג. און דאס איז די הוראה פון דעם וואס דער סיפור "וירד אברם מצרימה" איז אריינגעשטעלט געווארן אין פרשת "לך לך": אין וועלכן מצב א איד זאל זיך ניט געפינען, אפילו אין א מצב ירוד ופחות ביותר, און אפילו ווען ער אליין האט דערפירט צו זיין דאזיקן ניט-גוטן מצב, דורך דעם וואס ער האט בוחר געווען אין רע, און וויבאלד אז "הוא הפסיד את

אונטערשייד באשטייט דערין, וואס דער רצון העליון בנוגע די חיצוניות העולמות, וויבאלד ער איז (חיצוניות הרצון, און דערפאר⁷⁶) שייך צו דער בריאה אין א "גאנצן" אופן, ווערט ער נרגש אין די גבראים און במילא⁷⁷ איז ער זיי מכריח צו טאן כפי רצון העליון; משא"כ דער רצון בשייכות צו תומ"צ, וויבאלד ער איז (בחי' פנימיות הרצון, ובמילא⁷⁸ איז ער) מובדל פון דער בריאה, ווערט ער דעריבער ניט "דערהערט" אין מעג-טשן, ובמילא⁷⁹ איז ער אים דערין ניט מכריח⁸⁰, אזוי ארום אז יעדער פעולה פון מענטשן⁸¹ איז באצוג צו תורה ומצות ווערט געטאן לויט זיין בחירה⁸².

"וזהו"ע הבחירה בקיום התומ"צ", מוכח שג"ז הוא "ע"פ ההשגחה כו".

(69) ראה ד"ה והוא כחתן תרג"ז פ"ה. אלה תולדות נח תרס"ו.

(70) ונוסף לזה: בחי' חיצוניות הרצון, מכיון שהרצון עצמו בא בהכרח (כביכול, מצד הרצון דתומ"צ — ראה מאמרים שבה' ערה הקודמת), מכריח הוא את הגבראים; משא"כ הרצון דתומ"צ, מכיון שאינו בדרך תפיסא והכרח ח"ו — שהרי "מה איכפת לי כו" ו"איני יודע באיזה מהם חפץ כו" (ב"ר רפמ"ה, ספ"ב) [ומה שחפץ במעשיהן של צדיקים דוקא הוא רק מצד בחירתו ית'], הנה כמו שהרצון עצמו אינו בדרך הכרח, כן אינו מכריח את האדם, וראה הערה 74. (71) בד"ה ויחלום שם פ"ט: "והושב שעשה כן מרצונו העצמי". אבל מובן בפשט טות, שהבחירה בתומ"צ [ובפרט ש"עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה" (רמב"ם הל' תשובה שם ה"ג)] הוא ענין אמיתי (ולא רק שהאדם חושב שעושה זה בבחירתו), ולכן מוכרח לומר, שהכונה בד"ה ויחלום שם היא כפנים, וכמפורש במקומות שבהערה 73.

(72) ראה רמב"ם שם ה"א: הוא שכתוב בתורה הן האדם כו', וראה לקו"ת אמור לח, ב.

(73) ראה ער"ז ביאורו⁸³ להצ"צ ע' רסה"ו. ד"ה והי' כי תבוא תער"ב.

(74) ומ"מ אי"ז גרעון ח"ו בשלטונו וב' אחדותו ית', כי מכיון שהרצון דתומ"צ אינו בדרך תפיסא והכרח ח"ו (כנ"ל הערה 70) — אין להחטא שום תפיסת מקום כלל, ובמילא אינו מעלים לגבי כו' (ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 23).

ואף שמצד בחירתו ית' אינו חפץ במע' שיהן של רשעים, מכיון שבחירה זו היא בעצמותו ית' שהוא נמצא בבחי' בלתי מצי' אות נמצא ומושלל מכל התוארים, "שלילת החיוב ושלילת השלילה", הרי גם כשעושים היפך רצונו — אינו משתנה מזה ח"ו. וראה הערה 79.

(75) ולהעיר מהמבואר באגה"ק סכ"ה (קלת, ב), שאף שהמזיק הוא בעל בחירה, על הגיוק כבר נגזר מן השמים.